

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 24

V Trstu, dne 10. decembra 1924.

Leto V.

Na užtrb ugleda i dostojanstva

Bijasmo u predratno doba vični na nekav red i sistem u školskim i učiteljskim službenim poslovima; pa i oni mlađji učitelji slavenski što tekar u novije doba nastupaju svoju učiteljsku službu očekuju po svojoj čudi i odgoju od svojih nadležnih oblasti strogost, red, paragrafe. Mi svi držimo da se školski faktori u službenom delovanju moraju držati zakona, reda, zapta (discipline), a uz to da su pravedni i službeno obzirni.

Nas sve učitelje bilo koje narodnosti i stranke uprav začudjuje ono neko nejasno i bezbojno i nesistematsko uređivanje, a osobito ovo u nameštavanju osnovnog učiteljstva, osobito jugoslovenskog.

Najpre da spomenemo onu «nedelikatnost» u imenovanima tekom škol. godine. Svak će pomisliti i držati da će školski činbenici, a osobito škol. nastojnik (proveditur) imati dosti vremena za tromešnih velikih i dugih praznika da sve uredi tako da 1. oktobra bude učiteljstvo svak na svome mestu, te da toga dana mogu započeti redovitom obukom. — To zahtevaju vlastite njihove naredbe; to želi škol. mladež i njihovi roditelji, to bi zahtevao školski napredak i isti prosvetni interesi.

Naprotiv to se ne događa.

Reć bi da 1. oktobra jedva se počima ozbiljno misliti na najkompetenijem mestu glede nameštanja učiteljstva, osobito slavenskog. Tekar koncem oktobra i polovicom novembra usledila su neka imenovanja učitelja koji su bez plaće i pare doma na teret svojih roditelja čekali na dekrete.

Imamo više slučajeva premeštanja učiteljstva tekom škol. godine na veliku nevolju dotičnih učitelja i škol. mladeži, te na užtrb napretka i škol. discipline.

Doživismo i drugo: Redovito definitivno imenovani učitelj s 1. oktobra, iza jedne sedmice ili dve bi premešten protiv njegove želje i zamolbe, a da se pri tome nije pomislilo na troškove i moralne čuške koje nijesu ničim opravdane, pošto nezastužene. Videsmo i to, da je jedan učitelj drugoga istisnuo sa njegova efektivnog mesta lično i posredovanjem privatnih osoba i to opet tekom šk. godine, iz čega se dade razabrati, da su još i danas na potpunosti snazi — privatnici i neškolski obziri i razlogi.

Dogodilo se i to, da srećni učitelj imao najednom dva dekreta imenovanja. Krepošću prvoga morade

daleko u drugi kotar, a krepošću drugog posla ga didakt. ravnatelj drugamo u drugi kotar. Lepe su šetnje doista ove, ali ih dotični učitelji ne žele, pošto iziskuju izdatke, koje ih ni ne mogu svladati. Poznata je i ona nehumanost, da se supruge — učitelje odelilo: supruga desno, suprugu učiteljicu na levo. Dva kreveta, dva ognjišta — dva troška. Štetne posledice odatle nosi čitava obitelj, ali nažalost i škola. — Imamo i drugi još gori slučaj, da se doduše odelilo supruge-učitelje, ali iza kraćeg vremena — supruga učitelji je kr. školski nastojnik suspendovao, pa tako on sada kuha i decu si pestuje, dočim supruga mu u školi oduševljeno vrši svoju svetu učiteljsku dužnost.

Napomenuti ćemo i to, da je ovaj ili onaj naš učitelj desetak puta bio u Trstu na proveditoratu radi svoga nameštenja, gde mu napokom koncem novembra kazaše da po svoj prilici ne će biti nigde imenovan. — Nigde! — Pak zašto mi to ne kazaste otprg mesec, dva, da si uzmogoh drugde naći službu?! A kako ću ju potražiti sada usred škol. godine?!

Koliko tog izmučenog učitelj stajali putni i ini troškovi — a uzalud! — Drugi takodjer se propitki-vali u školi nadzornika, u ravnatelja, pa i u Trstu glede nameštenja. Odgovor: Pričekajte, ustrpite se! — a oni mogahu nesrećnicima odmah reći: Nemate nade za nameštenje; a to mogahu reći, pošto možda imali u stolu pakrački dekret.

I ovo se događa: da se neoženjene namešta u mestima sa škol. stanom, dočim oženjene s obitelji u krajevima bez škol. zgrade i gde se ne može dobiti stana. Neki naši učitelji moraju si sami jelo pri-gotovljivati.

Da svršimo jeremiadu spomenuti ćemo još jednu, što ponizuje oblasti i što im umanjuje ugled i dostojanstvo. Nije retkost, da ti naš učitelj saznaje za svoje — buduće premeštenje, suspendovanje, penzionisanje u gradiću od kojekakvih pijandura i nitkovića. Ova žalostna činjenica baca crnu senu na sav današnji još trajajući školski sistem. Sve navedeno i drugo nenačeljeno jesu znaci da smo daleko od normalizacije; daleko od reda, zakona i dobre škol. uprave, koja bi imala u programu takt, pravednost i čovečnost, te koja bi uživala naše poverenje i poštovanje. — Ovo su sve znaci, da škol. upravo ne vodi nikakav viši sistem i kulturni ideal, ali ako se sve to čini po nekom sistemu i planu, tada se na tomu moramo zgražati, pošto sve to vodi bankrotu i demoralizaciji.

Zvezin pevski zbor. Priporočamo članom zbora, da vežbaju doma stvari, ki jih še ne znajo. Vzpored za koncert v Gorici je sledeći:

I. Mottetto, Zakaj, Molite pastirčkov, Kroparji. — II. Narodne (Kokošarjeve), Lan, Zlato v Blatni vasi. — III. Svatovske, Biljana.

Javili bomo v listih, kdaj in kako se vrši o skupne vaje. — Odbor.

Slov. učit. društvo za Istro ima v nedeljo 21. t. m. ob 10. uri svoje zborovanje pri Sv. Ani z običajnim dnevnim redom. Pozivamo članstvo, da se zborovanja polnoštevilno udeleži in da privede s seboj tudi nove tovarševke, ki še niso naši člani. Pokažite z udeležbo, da se hoče stan otresti hlapčevanja, ki se ga je vedno hranil, in da hoče spet doseči samostojnost!

Teorija in praksa

(Priredil B. Medvešček).

Posebno poglavje je posvetil pisatelj **borbi proti raznarodovanju**. Najprej razpravlja o vzrokih, ki dovedejo nekatere narode v odvisnost drugih. Ti vzroki so: kulturna nezrelost, notranje homatije, politična slepota, ki ne vidi prave usode naroda, in v prvi vrsti nezadostna nacionalna vzgoja. Prava svoboda vsakega naroda obstoji v neprestanem prosvetljenem delu, ki dviga stalno njegovo vrednost. Prosveta je uspešnejše orožje za osvoboditev kot puške in kanoni. Prosvetljen narod, ki vsled usodnega slučaja izgubi svojo samostojnost, črpa iz svoje prosvete toliko odporne sile, da ga njegov tlačitelj ne more raznaroditi. S tem pa mu je novo vstajenje zagotovljeno.

Nato opominja mladino, posebno bodoče učiteljstvo, naj ne pozabi dobe v Evropi, v kateri je divjala **v mirnem času huda vojna**; bojišče je bila šola. Omenja Poljsko kot narod, ki je bil ves podvržen tujcem, ter Italijane, Rumune in Jugoslovence kot drobce narodov, ki so bili odtrgani od nacionalne politične države ter vteleseni habsburški monarhiji. Povsod se je vršil srdit boj za obrambo šole, ker je gospodovalec stremel, da ovira **nacionalno samovzgojo** podjarmljenih narodov.

Pa pustimo, da govori sam Lombardo - Radice!

«Kdor je izgubil politično avtonomijo — vzklika — temu ni preostajalo drugo, ako je hotel narodno živeti, kakor da brani otroke pred protinaturnostjo s tem, da jim izroča kulturni zaklad dedov, jih vzgaja v njihovem materinem jeziku ter jih veže duševno s pravo domovino izven države!

Kaj velja šola v političnem oziru, so ponavljali že mnogi z energičnimi in lepimi besedami; toda večkrat je bilo tudi rečeno od skeptičnih duhov, da so povzdigovalci šole pretiravali njeno vrednost. Ali kdor je krstil za krasnoslovje trditev, da je šola v današnjih dneh podlaga življenja narodov, ta gotovo ni pomislil na tragično šolsko borbo malih, zatiranih narodnosti!

Neskončne žrtve v delu in denarju, porabljene od gospodovalcev in zatiranih za napad in obrambo na šolskem polju, bi pokazale najbolj skeptičnim, da če že ni šola vse tam, kjer velja ostanek socialnega življenja kot zadostna posadka nacionalnemu življenju, je pa gotovo tam, kjer narod pod tujcem polagoma zgublja svojo individualnost. Zato pa je šola tudi v svobodni zemlji podlaga — četudi večkrat nepoznana! — nacionalne sile: obramba proti vsaki nesreči v bodočnosti.

Raznarodovalno delo gospodovalcev je postalo bolj kruto v naših časih, ker se vrši dosledneje in radikalneje. Z ozirom na to, da v modernem demokratskem svetu vsi socialni sloji in vsi državljani, ki so volilci, nekaj štejejo v političnem življenju civiliziranih dežel, občuti gospodovalec negotovost svojega gospodstva, dokler so ohranjeni jezik, običaji, udruženja in ustanove tlačenega naroda. Zato hoče odpraviti vsako razliko s tem, da kar uduši nacionalno zavest svojih prisiljenih podanikov, prepovedujoč rabo domovinskega jezika, kakor da bi hotel tako izrvati same korenine te zavesti.

Peklenško nesmiselna naloga, toda vršena s rafinirano, premišljeno krutostjo; tembolj nečloveška, čimboli civilizirano je ljudstvo, na čegar živem mesu se prakticira strahopetna alkemija, ki hoče spreminjati kri narodov. Nemčija se ni menila, da bi ponemčila afriška plemena v svojih kolonijah, zadovoljila se je s tem, da jih izkorišča gospodarsko; pač pa si je postavila nalogo, da spremeni Poljake v Nemce, kajti poljske dežele, ki so tvorile del cesarstva v Evropi, so hotele ostati zveste svoji domovin-

ski tradiciji ter so bile zato smatrane kot element notranje politične šibkosti države — (Deset let za Nemčijo, po svetovni vojni, ki jo je baje bila za osvoboditev tlačenih narodov je uvedel pedagog, ki se je svojčas zgražal nad nemoralnim početjem Nemcev, isto prakso proti manjšinam v Italiji! Opomba prevajalca.) — Iz istega razloga je ruski imperializem prizanašal divjim, primitivnim in neškodljivim narodnostim, toda besnel je nad Finci, Poljaki in Židi. Avstrija pa, ki ni bila nacionalna država, ampak kompleks dominijev — cesarstvo, ki je bilo zgrajeno na truplih ugrabljenih nacionalnih držav — je zadostno vpoštevala ali vsaj se ni menila za jezik in tradicije Čehov, Rusinov, Hrvatov, Slovencev in Italijanov, dokler se niso mase dvignile do političnega življenja in niso odločale v deželnih zborih in parlamentih; toda v 19. stoletju je postala klasično brutalna v njihovo škodo, ker je uvidela, da bi podjarmljeni narodi mogli s svojo nacionalno zavestjo oslabiti nadvlado **gospodujočih narodov** Nemcev in Madžarov.

Pogodbe, dogovori vezani s prisego, jamstva in manifesti, ki obljublajo, da bodo ščitili katero narodnost, nimajo nobene vrednosti! Narodi se morejo ščititi le sami od sebe, ne morejo rasti kot sami na sebi, hraneč se z lastno grudo, vdihajoč svobodni zrak.

Pruski kralj je obljubljal leta 1815 poznanskim Poljakom enake pravice, poljsko deželno avtonomijo, spoštovanje vere, svobodno rabo nacionalnega jezika, svoboden dostop k vsem častem in do vseh uradov. Obljubo je držal Bismarck v letu 1862, izjavljajoč, da bo v 3 letih vsa Poljska ponemčena; držalo jo je nemško cesarstvo v letu 1876, ko je prepovedalo javne shode, na katerih se je govorilo v poljščini, in v letu 1887, ko je ukinilo pouk poljščine v vseh poljskih šolah, celo v osnovnih, in pustilo (toda le za malo časa!), da se poučuje v materinščini le veronauk; ko je prepovedalo poljski jezik v uradih in na sodiščih že leta 1876 ter je prekrstilo celo imena mest in vasi. Držala sta to obljubo Viljem II. in nemški parlament leta 1898 z nasilno razlastitvijo poljske posesti.

Gospodovalec duh je izražen, da bolje ni mogoče, v frazi kneza Bülowa, ki se glasi: «Na tej trdi zemlji moraš biti kladivo ali naklo!»

In Poljaki so bili naklo.

Vzgoja je v takem ozračju izginila. Na Poznanjskem so bile šole gospodolčeve «šole sovraštva». Oprte so bile na združene sile, ki so se strnile edino v ta namen, da zrušijo in uničijo poljsko kulturo in dušo.

Otroke, ki so se branili moliti v soli nemško, so pretepali do krvi, a matere, ki so protestirale proti krvnikom svojih otrok, so bile vržene v ječe. Nič ni zaleglo ganotje civiliziranega sveta za te odvratne strahote, ki jih je razgalil z ogorčenjem in studom slavni pisatelj Henrik Sienkiewicz.

Nemška sodišča so (1906) celo odvzela očetovsko oblast staršem, otroci katerih niso hoteli v šoli moliti v nemškem jeziku!

Leta 1917. je začel v vseh šolah, ki so jih obiskovali Poljaki «molitveni štrajk»; noben otrok ni hotel ubogati zapovedi, da moli v nemškem jeziku. Šiba, šolski zapor, prisilni posti niso mogli več ko osem mesecev upogniti malih junakov umirajočega naroda; le polagoma so zmagale težke kazni in meseci ječe, na katere so bili obsojeni ubogi starši, zmagale odprave poljskih oblastnih, odpusti učiteljev in sednikov, ki niso bili dovolj kruti. Doba, ki je ukinila rabo palice v ječah za najhujše zločince, doba, ki je ukinila nasilne «kure» blaznikov — ta doba je videla, kako so soplemenjaki Pestalozzija in

Fröbela šibali do krvi nežne ciroke, ki so zakrivilili le to, da so branili sveti jezik svojih očetov!

Ogrožena ropa svojega najdragocenejšega zaklada, se je poljska duša upirala, toda hirala je v svoji bolesti. Vse energije, ki bi se morale uporabljati v kulturnem napredovanju naroda, so se zgubljale v borbi. In prav tako kakor v Nemčiji je vztrajala poljska duša tudi v Rusiji; tudi tu so se borili mladeniči in otroci, zapuščajoč v deset in deset tisočih tuje šole, podprti od velikodušne naklonjenosti tistih Rusov, ki so se zavedali kulturnih dolžnosti svoje domovine. To zapušćanje tujih šol so imenovali »otroško križarsko vojsko«; stala je sužnji narod

delgo vrsto trpljenja. Vsaka hiša je postala šola; raznarodovalne šole so bile »bojkotirane« z odločnostjo. Proglas družinskih očetov leta 1905. je pravil vzvišenc: »Prepovedano nam je pošiljati otroke v nenarodne šole pod kaznijo prokletstva bodoćih rodov, ki bi bili radi naše današnje strahopetnosti obsojeni v zastrupljanje lastnih duš.«

Vzvišenejša od vsake pesnitve bo zgodovina te borbe, ki jo je vojevalo ljudstvo pod vodstvom svojega društva »Šolske matice«, katero je bilo sicer razpušćeno z carskim ukazom, toda potem ko je pokazalo že več let na tisoć načinov dokaz volje in življenjske sile poljskega naroda.»

Ućenje talij. jezika

III.

Namiće nam se pitanje: Kako da učimo tudje jezike? Tu ćemo odmah primetiti, da nije pitanje određeno in jasno. Valja da se pitamo: Kako odrasle, a kako decu? Kako učene (školovane) ljude, a kako neuke i analfabete? Prema svakoj ovoj kategoriji ljudi različiti po dobi i znanju trebao bi i nekakav drugi postupak u ućenju tudjeg jezika. Ko sve ljude raznog znanja i dobe hoće da ući istim načinom tudji jezik, taj je baš pedagog.

No već rekoh: Nek se uće tudji jezici prirodno, onako kako ma'ka ući govoriti svoje dete bez — slovnice Prema tomu morao bi čovek ili dete da ide među ljude i narod čiji jezik hoće da nauće, ili barem da ide u obitelj u kojoj se govori sasma dobro taj tudji jezik, a to jedino može obitelj toga tudjeg naroda.

Pri tome pada mi na pamet pripovedanje našeg ućenjaka putujući Udruž. državama Amerike gde vlada engleski jezik. Pre negoli otidjoh u Ameriku — veli on — ja sam »dobro« naučio engleski jezik, čitao sam engleske pisce i novine, ali kad dodjoh u New York opazio sam, da ja ne razumijem Engleze, a oni mene. Doduše ja sam izgovarao govoreći engleske reći, ali kao da im rodjeni Englezi nijesu shvatili pravog smisla, a opet istotako ja nisam shvaćao toćan smisao engl. reći i ovoća pa sam naime govorio engleskim rećima, doćim temelj im je bio svoj materinski jezik i duša svoga naroda. Ja sam dakle govorio engleski pomoću tumaća mog materinskog jezika. Formom sam dakle govorio engleski nipošto engleskim duhom.

Ako zbilja uzmemo na vagu izraze i sinonime koje svaki jezik ima svoje vlastite i osobite i u čemu se odrazuje duh dotićnog naroda, ko i nije identićan s drugim jezikom i narodom, tada moramo priznati: Korektno i temeljito može se naućiti tudji jezik jedino u tudjem narodu i međ ljudstvom, među koćem živeći dulje vremena i govoreći jedino u njegovom (tudjem) jeziku, stanemo ne samo pamtit i izraziti tog tudjeg jezika, nego i shvaćati kao svoj duh jezika i naroda. Ovako jedino možemo naućiti naglasak i poredjaj reći u govoru; jedino ovako u svim životnim prigodama život svoj sprovadjajući među tudjim narodom možemo najlakše i najnaravnije naućiti tudji jezik.

Tudji ovako narod raprezentira majku i njezinu naravnu metodu: Kako ona ući govoriti svoje dete. Ovo će naućiti sve prigode života. Sve ono što se nalazi izvan svakidanjeg života u kojemu se dete nalazi, svi pojmovi što mu ih ne nudja njegov život i okolina, sve to ne ulazi u dušu deteta, pa prema tome ni ne naući dotićne reći i govor. I odrasli čovek naući u, toliko tudji jezik, temeljito znanje nekog

jezika pridobiva se ne samo govorom nego takodjer i čitanjem svakovrsnih knjiga toga naroda. I svoj materinski jezik ne naući se temeljito bez čitanja knjiga, a to znači bez škole i nauka.

Naš Preradović je sasma zaboravio svoj materinji jezik ućeći dugo u Bećkom Novom Mestu. Nemaćki jezik i duh istisnuo je tako iz njegove hrvatske glave i duše narodni njegov jezik. I pevao je nemaćki. Njegovi pesnićki prvenci bili su nemaćki. On je naućio tudji jezik temeljito među tudjim narodom i u tudjem kraju. Jedno i drugo unišćilo domaće, a usadilo mu tudje.

Pesnik Preradović već se bio iznarodio, a to usled toga, što je kao dete, neuko i s malim jezićnim narodnim bogastvom, otišao u tudjinu. Da je on ostavio domovinu svoju i narod u odraslijoj dobi, a uz to naobražen, ne bi bio zaboravio svog materinjeg jezika, nit bi bio tudji jezik sasma zavladao njegovim bićem.

Stoji ovo pravilo, da jaći obori slabijega. Preradović kao dete bio je jezićno i znanjem nejak. Kasnija kultura i nauka nemaćka obori u njemu Slavenu. Cim je on ostavio Nemce i nemaćke krajeve, te vratiše se u domovinu svoju, živeći među svojim narodom, ojaća se u njemu duh narodni putem i sredstvom narodnog jezika tako da postade čitav narodnjak i naš najveći pesnik.

Domovina i narod zemlja i ljudstvo naući sve svoje ljude, sve svoje stanovnike, jezik svoj, bili oni kojemudrago reda. Ovo oboje podava i grabi jezik prema zakonima izjednaćenja ili asimilacije.

No ob ovome nisam naumio gdje govoriti, nego samo htetoh istaći, kako se naravno bez muke i obuke i gramatike lasno naući tudji jezik, ali ujedno i kako se dodje do asimilacije ili do raznarodjivanja.

Nekoje (dašto imućnije) obitelji, u nakani da nauće njihova deca nekoji tudji jezik, primaću u svoj dom dotićni tudji narod tako, da uzimaju za učitelje kćeri, tog tudjeg naroda, koje jedino s decom opće u svojem deci tudjem jeziku s čime ih prisiljavaju da govore s njima (s učiteljicama, guvernantkinjama) u tudjem jeziku.

Naćin je ovaj takodjer zgodan za ućenje tudjeg jezika.

Mnogi ućenjaci i djaci, da nauće tudji jezik, polaze u svet međ tudji narod, da konverzacijom (ili u školi) temeljito nauće tudji jezik.

I ovo je sasma opravdan postupak u svoju jezićnu svrhu.

Iza ovoća razglabanja proizlazi, da su ljudi osvedoćeni praksom, da starom školskom metodom ućenja tudjih, živih i mrtvih, jezika, sasma malo se postizava. Čuti ćete od apsolutna gimnazije i inih srednjih škola, da onaj ogromni trud što ga uložise tekom školovanja u ućenje latinskoga, grćkoga, pa i nemaćkoga jezika, nipošto ne odgovara rezultatima. Iza kako oni ućise tudji jezik starom školskom me-

todom prevadjanja i to punih osam godina, nisu kadri u dotičnem tujem jeziku razgovarati se, ne znadu pravilno i razumljivo govoriti, a najmanje pak pravilno naglasivati (izgovarati). Staru metodo prevadjanja dakle i učenja, bobanja toli teške slovnicke, moderno doba hoće da ju odbaci. Ni mi ju ne možemo odobravati, pošto je nenaravna, te ne vodi potpuno k svrsi. Svi oni koji tako učiše tudje jezike,

ne mogu ih slobodno i glatko govoriti, budući govoreći prevadjaču u glavi svoje materinske misli i govor. Nek takav čovek dodje u grad, kazalište ili da sluša govornika pravo ne čuje govor i govornika: kao da je nagluh. A kada on govori tudji jezik, opet će se pričinjati ljudima toga materinskoga jezika, da govor tog tudjina pravo da ne čuju i ne razumiju.

Gospodu dru. Tanzarelli

Z gospodom dr. Ivanom Tanzarello, glavnim tajnikom šolskega proveditorata v Trstu, sem imel že večkrat čast govoriti. Vsebina teh razgovorov nima za učitelstvo pomena. Ni pa brez pomena za tovarišice in tovariše, za katere gospod Tanzarella skrbi, kako si glavni tajnik predstavlja upravo Julijske Krajine v šolskem pogledu. O duševnosti gospoda Tanzarelle se je gotovo marsikdo izmed učitelstva že sam prepričal. V mojem slučaju se pa kaže tako drastično, da bi bilo škoda, če bi o nji ne izpregovoril javno. Priča namreč o nazorih in sposobnostih na vodilnih mestih javne uprave v zadnjih letih sploh; poleg tega pa mi je gospod dr. Tanzarella zatrdil, da ga bo veselilo, če o zadevi še javno izpregovorim.

Po prejemu odslovnega dekreta (21. okt. t. l.) sem pričakoval, da mi bodo nakazali zastanke za čas službene suspenzije t. j. od 1. februarja 1923 dalje. Ker tega niso naredili, sem po nasvetu nekega tovariša pri samem šolskem skrbstvu predložil 17. novembra pospešnico. 29. novembra sem se zgledal pri gospodu Tanzarelli ki je tudi likvidator sežanskega okr. šolskega sveta in ki mi je na kratko izjavil, da nimam nikake pravice do zastankov. Ko sem mu omenil, da so nastavlenci šolskega skrbstva drugačnega mnenja, je povedal, da je on avtoritativnejša oseba. Opozoril sem ga, da ne pride avtoritativnost v poštev, ampak zakon, na kar mi je odvrnil, naj mu prinesem zakon. Odgovoril sem, da imajo vse zbirke šolskih zakonov v uradu, in obenem tudi nalog, da zakon ščitijo. Gospod Tanzarella pa ima menda lasten zakonik ter mi je povedal, naj napravim utok na učno ministrstvo.

Med tem se je moja vloga vendar našla in skrbstveni tajnik jo je prečital. Želel sem, naj mi da kratko pismeno izjavo, da se zavrača, ker mi sicer ni mogoče napraviti utoka. O tem ni hotel slišati. Opozoril sem ga nato, da so se suspendiranim učiteljem nakazujejo plače vsaj delno celo za čas disciplinarnega postopanja, med tem ko se proti meni tako še nikdar ni uvedlo.

«Če se ni, pa se bo», je bil hiter odgovor.

Smejal sem se, češ, da je absurdno, ko sem vendar odslovljen. Morda je gospod Tanzarella tudi sam to uvidel, zakaj dostavil je, da se zastanki lahko izplačajo, če so se tudi drugim. Končno mi je obljubil, da mi bo točno odgovoril čez osem dni.

6. t. m. sem šel spet k njemu. Zvedel sem, da mi stvar rešena, zato sem ga skušal spomniti, da mi je bil obljubil definitiven odgovor. Gospod skrbstveni tajnik ni bil v zadregi:

«Imate odgovor», je dejal, «disciplinarno preiskavo uvedemo.»

«Kakšno?» sem vprašal.

«Za preteklost,» mi je naglo raztolmačil.

Videl sem, da je škoda z njim izgubljati besede. Le to sem še hotel vedeti, kdaj bo ta preiskava. Kdaj bo, mi pa gospod skrbstveni tajnik ni znal povedati, ker da morajo skrbeti za 7000 učiteljev in učiteljic v pokrajini.

Zahvalil sem se, smehljaje, in odšel.

Ne pade mi v glavo, da bi komentiral te in še druge odgovore gospoda Tanzarelle, glavnega tajnika in načelnika upravnega oddelka šolskega skrbstva Julijske Krajine. Vsak letni čas da svoje sadeže — tako je tudi tu. Ker pa gospod Tanzarella očitno ni DJ, mu navedem nekatera zakonita določila, veljavna v mojem slučaju.

Suspendiran sem bil, vsled aretacije, po čl. 55. deželnega zakona za ex-Goriško, ki pravi:

Okrajna šolska oblast mora odrediti suspenzijo od službe in prejemkov, združenih z njimi, za čas sodnega ali disciplinarnega postopanja, vselej, kadar zahteva ugled ustanove, da se izpraševani takoj odstrani od službovanja.

Čl. 56 določa o prejemkih:

Če je preživljen obtoženega ali njegove rodbine v nevarnosti, določi oblast istočasno vzdrževalnino, ki se da obdolženemu. Ta znesek more doseči največ dve tretjini plače, ki jo je imel obdolženi v trenutku odstavljenja. Če se pa ne najde kriv, mu gre povrnitev vsega, kar se mu je začasno zadržalo.

Navedene določbe so jasne in izključujejo vsak dvom. Ker sem bil v instruktoriji oproščen, velja zame čl. 56 do oktobra 1923.

V oktobru 1923 je bila pa, kakor znano, vsa šolska zakonodaja spremenjena. Spremenil se je tudi pravni položaj učitelstva. V zadevi suspenzije določa čl. 26 točka 3 sledeče:

Suspenzija od službe, ki obstoji v prepovedi, da izvršuje učitelj svoje funkcije v šoli, ki ji je pridružen, ne sme trajati nad tri mesece. Za posledico ima, za čas, ko traja, odvzete plače; poleg tega se ta čas ne šteje v službena leta.

Čl. 27 pa govori: **Disciplinarne kazni**, ki jih navaja prejšnji člen, (izvzemši točko prvo in drugo), se naložijo le po preiskavi v disciplinarnem svetu, na način, kakor ga določa poslovnik.

Tudi tu so torej določbe jasne. Po obeh zakonodajah, po ex-avstrijski in po novi italijanski so mi pozabili napraviti disciplinarno preiskavo. Birokratizmu se to že lahko zgodi. Še lepše je, da se je suspenzija nategnila preko treh mesecev, dopustnih po italij. zakonih, na celih dvanajst, da niti ne štejem onih osmih po ex-avstrijski zakonodaji. Nikakor pa ni mogoča (po čl. 27 ital. zakona) disciplinarna preiskava po suspenziji, če se niti ne bi upoštevalo odslovljenje po 7. členu zakona o pravni asimilaciji učitelstva novih pokrajin. Določb šentžermenske pogodbe sicer ne poznam, vendar ne bodo v tej stvari ničesar spremenile.

V moji zadevi sta torej držali le dve zakoniti določbi: prva o suspenziji, druga o odstavitvi. Take, ki bi mi bile v prilog, niso obveljale, pač pa se mi obeta vrhu vsega še disciplinarna preiskava, k sreči ob času, ki ga še ne morejo določiti radi skrbi za veliko število drugega učitelstva.

Vsa navedena dejstva kažejo, da je šolska uprava v pokrajini tako zmedena, da je tudi ducat novih šolskih zakonodaj ne razmota. Izgleda, da zakonov nihče izmed merodajnih činiteljev ne pozna. Popolnoma nedostaja tudi pravnega čuta, kar je razumljivo, če se pomisli, da je v zvezi z upoštevanjem šol-

skih zakonov tudi manjše ali večje delo, ki ga morajo izvrševati uradne osebe.

Pri takih razmerah so pravice učiteljstva, vkljub kr. dekretu 7. oktobra 1923 o našem pravem položaju, enake ničli. Edini, ki more vsaj nekoliko pripomoči zakonu o svojem pravnem položaju do veljave, je učitel'stvo samo. To pa le z energično borbo, da se zakonite določbe spoštujejo tudi od strani uradništva, ki zakona noče poznati. Če nimajo prav-

nega čuta, jim ga mora protizakonito oškodovano učiteljstvo zbuditi s tem, da zahteva svoje pravice z vsem potrebnim poudarkom. Napraviti mora vse korake, da končajo doseganje razmere in da nehajo krivice, ki imajo svoj začetek v glasovitem »požvižganju« na zakon. Če bo nastopalo odlično na vsej črti, bo kmalu upadel greben samovolji in se bodo izdatno omejili različni ekscesi oblasti.

J. Pahor.

Giuseppe Prezzolini o šolski reformi

V tretji številki »L'educazione nazionale« je objavljeno pismo, ki ga je pisal filozof Prezzolini uredniku Lombardu — Radiceju. Zanimivo je, ker nam nekoliko pojasnjuje razmerje med šolsko reformo in fašizmom. Piše namreč: »Rekel si, da šolska reforma ni fašistovska. Tudi jaz sem vedno isto pravil in pisal. Fašizem ni nikoli opazil Gentilejevih idej pred pohodom na Rim. In ko je Gentile pozneje kot minister hotel uresničiti svoje vzgojne ideje, je našel med fašisti najhujši odpor. Reforma ni bila fašistovska reforma, pač pa reforma, ki jo je hotela mala skupina vzgojiteljev. Bolj kot fašizmu gre za sluga Mussoliniu, ki se je upiral vsakemu pritisku, ki je prihajal od njegove stranke ali kje drugod. Morajo se prav dobro razlikovati njegove bistvene smeri od slučajne uresničitve, ki se je morala — kot vsaka druga udeležujoča se reforma ali ideja — poravnati s političnim obilježjem, ki se je osvojilo reformo, da si na žalost. Pisal sem že drugod, da se mi zdi v reformi vse dobro, kar je Gentilejevega, in vse

slabo, kar je političnega, priznavam pa, da se ne bi reforma v naši deželi drugače udeležila. Reforma je dobra v svojih osnovnih smereh, ne ker je te ali one stranke, ampak ker je dobra sama ob sebi. Želeti moramo, da bi bila reforma neodvisna od življenja političnih strank v Italiji. Nadalje pravi, da je bil »Fascio di educazione nazionale« tako malo fašistovski, da so mu pripadali Monti, Caramella in Amendola, in da je vedno zahteval, naj bo to društvo ločeno od političnih strank.»

Kaj naj rečemo h temu pismu? Da nas je politični del šolske reforme tako zadel, da ne utegnemo niti misliti na pravi vzgojni del, in če mislimo, se ne odtegne od dobrega in lepega v reformi niti za hip ona odurna in od zgodovine obsovana pošast, ki jo je pošiljala pruska vlada med poljski narod, avstrijska med italijanski, črška med slovaški in rumunski, in da je delovalo v učiteljskih sindikatih po naših krajih le politično nasilje, o vzgojnih ciljih pa ni bilo niti najmanjšega sledu. To pismo naj bo v priznanje kulture in moralne stopnje našega učiteljstva, ki se ni prodalo — razven nekaj tudi drugače ne vrednih ljudi — za par hlinjenih besed in prav za nič drugega ne.

O sestavljenih besedah

Sestavil Ivan Matelič.
(Konec.)

Zrakoplov plove po zraku. Tu se dejanje nanaša na predmet s predlogom. A vse lepša za ta pojem prosta beseda plovilo po naliki letala. — Kaj pa je silobran. Biti bi moralo nekaj delujočega. Ali brani silo, ali brani v silo? Ne to, ne ono! Za ta pojem imamo lepo besedo: obramba ali bramba. Napačno: Nekdo je v silobranu napadalca ubil. Prav: Nekdo je v obrambi napadalca ubil. — Nič boljši ni dežjebran, ki sicer ni v rabi; prav samo dežnik.

Tudi spojenke rokopolis, črkopolis, državopolis, zemljepis, prirodopolis, narodopolis bi morale pomeniti nekaj delujočega in ne kakega izdelka. Zemljepis, prirodopolis, narodopolis piše (-opisuje) zemljo, prirodo, narod, kot je: poljedelec dela (-obdeluje) polje. Te tri spojenke so pravilne. Državopolis pa naj pomeni statistiko! Državopolis bi moral opisovati državo, a s statistiko je ne opišem še. Zato pustimo državopolis v Janežičevem, Cigaletovem in Cafovem laboratoriju in obdržimo si statistiko. — Rokopolis je že neki izdelek, zato ga ne morem imenovati s tako spojenko. Analiza: rokopolis piše z roko, to pa je že z roko napisano. Ta izdelek moramo imenovati pisana listina; pl. t. pisane listine; stare pisane listine. Brižinski spomeniki so stare pisane listine. — Črkopolis pomeni vse črke in bi moralo biti skupno ime. Analiza: črkopolis piše črke, se ne ujema s pomenom. Pa pride kdo in poreče: Črkopolis je pisava črk! Tudi ta trditev bi bila napačna. Črkopolis imenuje nekaj, kar je: vse črke. Ta pojem bi morali imenovati ali črke (pl. t.) ali pa s skupnim imenom črkovje po naliki črtovja, ki pomeni glasbene črte. Namesto naslova: Glasovi in črkopolis, bi bilo boljše: Glasovi

in črke. Namesto: Naš črkopolis ne izraža vseh samoglasnikov in soglasnikov: Naše črke ne izražajo vseh — ali: Naše črkovje ne izraža —. Namesto: Prvi sostavni črkopolis je uvedel Trubar: Prvo sostavno črkovje je uvedel. Namesto: Po Gaju se imenuje ta črkopolis gajica: Po Gaju se imenuje to črkovje gajica. Torej ali skupno ime, če pa nam to skupno ime smrdi, pa množinski samostalni. Končno pa je črkopolis prav tako lepa beseda, kakor če bi si skrpali kak glaserek, ali kot je zgoraj obdelana beseda vodopoj.

Zemljevid, sveta šolska beseda, je grd plevel, ki nam ga je bil zasejal Cigale z Janežičem. Kako naj naj si razlagamo spojenko? Drugi del ne more biti samostalni vid, ker ne pomeni nobenega vida. Če pa je drugi del deblo glagola videti, je spojenka napačna, ker je videti dovršni glagol, ki sploh ne more tvoriti spojenke. A tudi če bi to napako dopustili, je po svojem pomenu spojenka nelogična, ker se na njem ne vidi zemlja, ampak je na njem zemlja narisana, načrtana. Zato bi ga smeli imenovati zemeljski načrt, zemeljski črtež ali pa kako drugače.

Vinograd! Kaj je drugi del? Ali pomeni grad kako zgradbo ali pomeni zrnje? Ruski vinograd pomeni grozdje, kjer pomeni grad pač vinske jagode. Če je ta pomen prvotni, bi ga morali imenovati pravilno vinski grad, ker je prvi del pač prilastek. Po mojem mnenju ni drugi glagolski koren iz glagola graditi. Ali naj si razlagamo, da se v vinogradu gradi vino? Menda ne! Ali tudi po tej analizi bi bila spojenka napačna. Za ta pojem imamo lepo naziranje vinska gorica; če je na ravnini, bi ga smeli imenovati vinsko polje, kot je žitno polje; če je ograjen, pa vinski vrt, kot je sadni vrt.

Nemogoče so spojenke umotvor, krogotek, barvotisk, ker je v vseh drugi del, tvor, tek, tisk, samo-

sto, ni samostalniki, ki ne sme stati kot drugi del v spojenki in prvi del pa ni nič drugega kot prilastek. Umotvor moramo imenovati umstveni tvor ali tvor uma, ali še lepše umstveni izdelek, umstveni proizvod, kot je umetniški izdelek, umetniški proizvod. Napačni krogoček moramo nadomestiti s krožnim tekom ali s tekom v krogu. Napačni barvotisk bomo imenovali barvni tisk ali tisk v barvah.

Prav tako je z delodajalcem, delodajalko, delojemalcem, delojemalko, kjer je drugi del, dajalec, dajalka, jemalec, jemalka, samostojni samostalniki. Glasiti bi se morale: dajalec, dajalka dela, jemalec, jemalka dela. Lahko pa tvorimo neločljivi samostalniki — dajec, — dajka, — jemec, — jemka in ga spojimo s prvim delom: deloda'ec, delodajka, delojejemec, delojemka (daje, jemlje delo).

Znanstvo je samostojni samostalniki, ki je tvorjen iz pridevnika znan. Zato so napačne spojenke prirodoznanstvo, človekoznanstvo, knjigoznanstvo, zemlj'eznanstvo, kot bi bile napačne prirodoznanec, človekoznanec, knjigoznanec, zemlj'oznanec. Ti pojmi ne pomenijo nič delujočega in njih prvi del je prilastek. Zato jih moramo opisovati: znanstvo o prirodi, znanstvo o človeku, znanstvo o knjigah, znanstvo o zemlji. Namesto ustavoznanstvo bomo govorili znanstvo o ustavi ali nauk o ustavi.

Vadba, borba, skrumba so tudi samostojni samostalniki, kot so bramba, godba, dražba, sodba, stavba, hramba, vršba. Zato so spoenke telovadba, rokoborba, bikoborba, bogoskrumba napačne, ker je pri takih samostalniki prvi del vedno prilastek. Po naliki telovadbe bi morali imeti tudi rokovadbo, nogovadbo, a imamo vaje rok in vaje nog. Pravilno je torej samo s prilastkom: telesna vadba ali vadba telesa ali pa telesne vaje. Saj imamo tudi pevske vaje in nimamo petjevadbe. Prav pa je telovadec,

telovadka (vadi telo); — vadeč in vadka sta neločljiva samostalniki. — Kakor telovadba je napačna rokoborba. Prav: borba z rokami, borenje z rokami ali pa rokovanje po naliki mečevanja (prim. tudi nogovanje). Prav takšna je bikoborba. Prav: borba bikov, če se borijo biki med seboj, kot je boj petelinov, ali pa borba z biki, če se človek bori z njimi. — Namesto napačnega bogoskrumba se sme imenovati pravilno samo bogoskrunstvo, seveda tudi skrumba Boga in božja skrumba. — Saj imamo narodna bramba, deželna bramba, državna bramba in ne: narodobramba, dežlobramba, državobramba.

Prav tako so napačne živinoreja, kozjereja, sadjereja, čebeloreja, vinoreja itd., ker je reja popolni, samostojni samostalniki. Namesto takih napačnih spojenk imamo pravilno imenovanje s prilastkom v rodilniku, ki stoji za pojmovnim samostalnikom reja, ali pa prosto besedo na-stvo: nam. ovčjereja: reja ovac: ovčarstvo; nam. kozjereja: reja koz: kozarstvo; nam. kokošjereja: reja kokoši: kokošarstvo; nam. čebeloreja: reja čebel: čebelarstvo; nam. svinjereja: reja svinj: svinjarstvo; nam. vinoreja: reja vina: vinarstvo, viničarstvo; nam. sadjereja: reja sadja: sadjarstvo; kot imamo gozdarstvo, planšarstvo, pastirstvo, vrtnarstvo, mlekarstvo itd. Vsa ta dejanja v samostalniški obliki so imenovana po osebah, ki se s tem delom ukvarjajo, kakor: ovčar: ovčarstvo, čebelar: čebelarstvo.

Dodatek. Še tri v nebo vpijoče primere: črkostavec, drobnoslikar, postajenačelnik. Črkostavec se sme imenovati samo stavec črk ali kratko stavec. — Drobnoslikar je prečudna skovanka. Drobnoslikar ne more biti. Slikar na drobno tudi ni. Slikar, ki slika drobno, tudi ne. To naj pomeni minijaturnega slikarja! Tega moža moramo že opisati: slikar malih slik. — Postajenačelnik je načelnik postaje ali postajni načelnik.

Iz organizacije

POZIV.

Tovariši(ce), člani Zvezel Pozivamo vas, da plačate organizacijski davek. Kdor ne plača, je rušilec naše organizacijske stavbe. Temeljni kamen Zveze so dobre finance. Proračun smo skupaj napravili pri delegacijskem zborovanju in vsakdo je dolžan prispevati, da se tudi udejstvi. Ne spravljajte vodstva v finančne zadrege!

Kdor bo rušil našo stavbo, bo odgovoren za svoje herostratsko delo! **Vodstvo.**

«Učit. društvo za Trst in okolico» je sklicalo 15. novembra ob 10. uri jesensko zborovanje v prostorih otroškega vrtca pri Sv. Ivanu s sledečim dnevnim redom:

1) Stališče naših suplentov; 2) organizacija; 3) slučajnosti.

Ker se je zbralo le pičlo število članov, se je pričakalo do 11. ure in tedaj je otvoril predsednik zborovanje ob navzočnosti 20 članov s pripombo, da je zelo žalostno, da se naši člani tako malo menijo za svojo organizacijo in da ni zraven niti takih, ki so prizadeti. Od zadnjega našega sestanka smo bili zopet tepeni, zopet so se nam zgodile nove krivice. Italijanski kolegi (nje), so bili imenovani nekateri, ki imajo komaj štiri leta službe, naši tovariši (ice) pa imajo celo 15 let službe, pa so manj upoštevani kot drugi, ki so komaj nastopili službo, dasi smo mi državljani iste države in občinarji iste občine. Proti krivicam treba kaj ukreniti.

Tov. Germek: Vsi tisti, ki so bili svoj čas imenovani provizoričnim, so dobili nekake odslovilne dekrete, odpuščeni so vsi.

Tov. Daneu: To je že izvajanje člena 11 po novem poslovniku.

Vrši se splošno razmotrivanje glede novega poslovnika, ali je ta sploh potrjen in če bi ne bilo mogoče prav, ako bi se obrnili na kr. proveditorja..

Tov. Germek: Proveditor ne sprejema, je nastopil dopust. Morda bi poskusili obrniti se do župana.

Predsednik: Pri zadnjem zborovanju smo sklenili, da stopimo v stik z italijanskimi kolegi «Unione Magistrale». Dobili smo od tega društva negativen odgovor.

Tov. Germek: Takrat se je sklenilo, da stopimo z ital. kolegi v stik, naši odposlaniki pa so prekoračili mejo naše želje in prosili so za vstop v njih društvo.

Tov. Trobec: Imeli smo najboljše namene, ko smo napravili ta korak in zato ne sprejem nikake graje. Po kratki debati, ki je sledila temu, povzame besedo predsednik. Prečita dekret, ki so ga dobili provizorični in vpraša, ako ima kdo kak predlog in kaj naj ukrenemo za prizadete odpuščene tovariše (ice).

Tov. Trobec: Odbor je bil pri svoji zadnji seji mnenja, da pride vsa stvar v javnost. Napravila naj bi se tozadevna spomenica, ki bi prišla v mestno sejo, ali pa tudi kot interpelacija v Rim. Jaz mislim, da bi bilo prav, ako bi se obrnili na župana in na manjšino v mestnem svetu.

Tov. Birsar: Sem mnenja, da protestiramo na municipiju.

Predsednik temu oporeka; on ni za protest, temveč le za konstatacijo radi krivice.

Tov. Germek: Najbolje bo, ako napravimo po Trobecvem predlogu.

Skleneta se napraviti dve spomenici o vseh kri-

vícah, ki se nam gode. Izroči se ena spomenica županu in ena poslancema Wilfanu in Besednjaku.

Predsednik preide k drugi točki dnevnega reda ter prečita okrožnico.

Po tej okrožnici naj se za samoizobrazbo Zveze ustanovijo okrožja, ki bi štela največ 20 članov. Ti se zbirajo večkrat med seboj s poučnimi predavanji. Določi se šest okrožij.

Sledi zadnja točka dnevnega reda. Tu pride v pretresovanje četrtek. Eni tovariši(ice) so za to, da se vrši pouk tudi v četrtek, ker je posebno za nižje razrede pet ur zaporednega pouka silno mučno. Tovariši iz zgornje okolice so pa za to, da ostane četrtek prost, kar je opravičljivo.

Tovariši zgornje okolice bi radi vedeli, ako so prisiljeni hoditi vsak mesec h konferencam, ker bajé niso predpisane. Predsednik obljubi, da se bo o tem informiral. Ker nima nihče več nobenega predloga, se zborovanje zaključí.

Sežansko učit. društvo je imelo 4. t. m. redni občni zbor v Dutovljah.

Predsednik Bollé pozdravi navzoče, pozdravi pa tudi odsotne, ki so suha ve'a na živem drevesu stanu in organizacije. To suho vejo bo treba končno odžagati, ker zastruplja še zdrave. Med tovariši nimamo toliko demoraliziranih kolikor slabičev in strahopetcev. Njih uloga je žalostna, pa je še bolj smešna. Pri zadnjem zborovanju v juniju so nekateri od daleč gledali, ker se niso upali v zborovalno dvorano. Junaki! Do takih učitel'ev ne bo imel nihče spoštovanja, ker ga ne zaslužijo. Zvijajo se v sedanjih razmerah in ne vidi'jo, kako so vsem v sramoto. K sreči imamo tudi značaje v svojih vrstah; ti čuvajo čast in dobro ime učiteljstva.

Nato govori o sklepih zadnjega zborovanja glede plačevanja članarine. Ugotavlja, da se ni plačala zaostala članarina za l. 1923. do konca šolskega leta, kakor se je sklenilo. To zamudo bo treba popraviti, ker se čekov Zadrúžne zveze niso vsi posluževali.

Z letošnjega deleg. zborovanja navaja posebno sklep glede samoizobrazbe. Namen je, da se samoizobraževalno delo razvije kot priprava za počitniški tečaj. Treba ga je primerno organizirati, o čemer govori tudi okrožnica, ki se bo še prečitala.

Potrebno je, — nadaljuje, — da se organizacija utrdi, da se spet zbudi čut tovaríštva in da se razširi naša izobrazba. Vse to bo mogoče edino s krožki, v katerih se sestajajo vsaj enkrat na mesec. To je edini izhod iz današnjega položaja, naša edina rešitev. —

Tca blagajničarka poroča o denarnem stanju. Društvo ima še 1795 L dolga pri Zvezi za l. 1923. Povzročili so to neredni plačniki članarine.

Račune pregledata dva pregledovalca ter jih vrnete odobrene.

† Rozina Zorn

Nebeščani so poklicali k sebi Rozino Zorn roj. Kalin, vzorno soprogo našega ljubljene staroste Ivana Zorna, nadučitelja v Vrtojbi in vzgledno mater vernega pobratima Emila, učitelja v Solkanu. 27. okt. smo položali blagopokojnico v naročje matere zemlje v Vrtojbi na domače pokopališče — nekaj stopenj oddaljeno od šolskega poslopja. Vsi zavedni domačini so se udeležili pogreba ter dokazali, da so ljubili pokojnico, ki je nad trideset let bivala s svojo ljubljeno družino med njimi. Učiteljstvo iz vse okolice je prihitelo, da obriše solze svojima tovarišema očetu in sinu ker vsi smo vedeli, da je prenehala, ljubiti srce vzorne žene in vzgledne matere. Nadangelj Mihael se je smehljaj polni skledici dobrot na

Nato čita predsednik Zvezino okrožnico, ki da jo je pisal optimist...

T. Germek: Če bi jo zdaj pisal, bi ne bila tako optimistična, po vsem, kar doživljamo.

Predsednik: Odbor je razpravljaj in stavi svoje predloge. Sestava okrožij je primerna prometnim zvezam. Predno pa se dalje pretresa o tam, bi bila potrebna nekatera pojasnila.

Ta poda zvezin tajnik. Učiteljstvo naj se spet zbliža, preveč je raztepeno, preveč se puste posamični duševno potlačiti. Če bi se večkrat sestali, bi to bolno razpoloženje ozdravilo. S krožki se da temu odpomoči. Ni pa treba s formalnostmi delati zamotanih enostavnih stvari. Pri samoizobraževalnih sestankih se lahko razpravlja brez učenjastva. Zato ni treba, da so zaupniki modrižani; le pripravi o naj, organizirajo. Pedagoška vprašanja se lahko obravnavajo. Vse pa naj se vrši tovariško, neprisiljeno, saj smo tako potrebni prijateljstva med seboj.

Preide se v razpravo o okrožjih. V debato posežejo različni tovariši, na kar se določijo zaupniki.

Nato se izvoli nov odbor.

Pri eventualnostih se vpišeta v društvu dva nova člana ter se sklenejo pozvati še drugi, da pristopijo.

Daljši govor ima še t. Ravbár, ki poudarja potrebo, da se učitelj široko izobraži. Za to naj skrbi društvo kot strokovna organizacija. Učitelj naj ne bo kampanilističen strankar, ker politikant samo škoduje ugledu stanu. Učitelj bodi le vzgojitelj. (Odobranje).

Končno poziva predsednik na delo in zaključí zborovanje. —

Zborovanja se je udeležilo le 24 članov, torej niti polovica društvenikov. Vzrok temu je tudi slabo vreme, a predvsem pomanjkanje stanovske zavesti. To ni častno za učiteljstvo na Krasu in dokazuje ne le kratkovidno sebičnost, ampak tudi duševno revščino nekaterih.

Samoizobrazba. Trnovski krožek. Sestanka 19. oktobra se je udeležilo 13 tovarišev in tovarišic. Predavanje: Uvod v novoidealistično vzgojenje.

Idrijski krožek je imel letos 2 sestanka, prvega 3. novembra, drugega pa 21. novembra. Udeležencev je bilo prvič 20, drugič pa 17. Na prvem sestanku so sklepali člani o snovi in načinu predavanj in si razdelili študij, na drugem so pa poročali in se razgovarjali o družbi, perzijskem pesniku Firduziju in kitajskem propovedniku Vang-ugau-čeu.

Voditelji samoizobraževalnih krožkov naj predsedniku samoizobraževalnega odseka čim prej poročajo o svojem delovanju. Naj ne čakajo društvenih zborovanj, ampak naj takoj pričnejo s sestanki in predavanji.

svoji tehtnici, ker tehtal je plemenito srce, ki je skoraj 40 let živelo v neskaljeni zvestobi z našim Ivanom, in tehtal je čudotvorno ljubezen plemenite matere, ki je božala v življenju s svojo nežno roko svojega Emila. Počivaj plemeniti duh vzgledne žene in vzorne matere med nebeščani in pripravi svojim dragim prostor ob svoji strani!

Naša stanovska organizacija izreka žalujočima tovarišema najodkritosrčnejše sožalje vsled te prebriske izgube in iskreno želi, da bi sinovska najpopolnejša ljubezen Emilova zacelila srčno rano osamelega očeta, ki naj se v svoji globoki žalosti v ljubezni oklene svoje vzgledne rodbine. Medsebojna družinska ljubezen — ta najsijajnejši odsvit božanstva v človekovi duši — olajšaj to boleost njima, ki jih ima rada vsa naša kasta.

A. U.

Razno

Važno. U 16. br. «La scuola al confine» str. 12 «Note Illustrative» tačka 12. i 13. tumači, da svi oni, koji imaju pravo na nagradu onih 800 L godišnje, a to su u prvome redu jednorazredne škole s jednim učiteljem, onda večernji tečaj i sl., moraju putem svojega did. rav. javiti Proveditoratu, eda im u **januaru** isplati L 286.40 za prvi semestar od gornje nagrade, a u **juliju**, da će se interesiranim likvidirati nagrada za drugi semestar i to za mjesece: jan., febr., mart, apr., maj i juni; L 429.60 čistoga.

Ne zaboravite!

R.

Posledice — školske zabave. Suzvanik Miho Fabeta u Slumu (Čičarija) još i danas nije namešten radi nedužne dečje zabave, što ju priredi sa svojim italij. specijalistom i to prema željama i intencijama škol. vlasti, za što je imao pismenu dozvolu sa strane opć. komisara u Račjoj Vasi, ali koju je on u zadnjem hipu zabranio. No u Slum došavši oružnici dozvole držanje zabave, ko'a tako i započe, ali ju opet zabrani i zaustavi kasnije došavši brigadir iz Buzeta, koji je također zaplenio uteranu ulazninu, a onda podnio tužbu proti kol. Fabeti radi držanja «nedozvoljene» veselice. No on bi kod drugog ročišta na sudu u Buzetu rešen od optužbe iza kako su dotični oružnici lojalno priznali da su ju oni dozvolili. — Medjutim on je i danas bez službe i plaće, a to bi značilo, da je oštećen do danas preko hiljadu i pol lira i to gubitkom plaće i isplatom odvetničkih troškova, te usled putnih troškova u Buzet i Trst. — Da vidimo kad će biti i gde ponovno namešten.

Evo što znači u Istri priredjivati školske zabave pa i one sa službenim programom, koje obuhvaćaju i više talij. točaka, i to uz sudelovanje i prisustvovanje više talij. učitelja!

Školske vesti iz Istre. Iznesti ćemo nekoliko premešta i nameštaja srpsko-hrvat. učiteljstva Istre, onako ovo radi kurioznosti a i radi njihove simptomatičnosti.

— Drug Albert Rajčić, mladji, početkom novembra bi premešten iz Voloskoga-Opatije u Slum kraj Buzeta. Kad se ovde predstavi didakt. ravnatelju izruči mu ovaj drugi dekret za — Mošćenice (Voloski kotar).

— Početkom oktobra bi kol. Mate Mogorović definitivno imenovan u Buzetu, a kol. Jos. Žigante u Sv. Katarini kod Pićna.

— Koncem oktobra bi Mogorović na svoje ne malo začudjenje premešten u Sv. Katarinu, a Žigante u Buzet.

— Kol. Zora Demarin-Flego bi def. imenovana u Slum, prema koncu novembra bi suspendovana; njeni suprug, kol. Demarin, službu e u Vodicama.

— Kol. Valerija Bernetič-Majer (Slovenka) bi premeštena na hrv. školu u Lanišće, a njezin suprug, def. učitelj u Rakitovcu bi prema koncu novembra suspendovan.

— Drug Majcan Ivan (Hrvat) sa hrv. škole u Lanišću bi premešten na slov. školu u Movraž, dočim dosadnji tamo učitelj kol. Mihec još do danas čeka na imenovanje.

— Kol. Ant. Ciković iz odulje «penzi'e» i odmora bi polovicom novembra imenovan u Svim Svetima kraj Buzeta, koje mesto bi bez učit. sile premeštenjem kol. M. Ladavac u Matulje (Volosko).

— Drug Jos. Sirotić bi premešten po svojoj molbi iz Muna u Rukavac (Volosko), a odavle bi premešten kol. Fakin u Brest (Čičarija).

— Kol. J. Ječić premešten bi iz Liburnije u Dane (Kras).

— Kol. D. M. jedva koncem novembra bi prov. namešten u B., a da još do danas nije primio dekreta, a morao je nastupiti službu 1. oktobra, a mu bi poslan dekret pravodobno iz Trsta.

— Kol. M. Legović bi def. imenovana za Svi Svete, dočim se ona nalazi već od lani u učit. službi u Jugoslaviji.

Književnost in umetnost

Župančičeva «Veronika Deseniška» na odru

Prvega decembra je prišla v ljubljanskih dramih na oder Župančičeva tragedija v petih dejanjih «Veronika Deseniška». Gledališče je bilo seveda razprodano, v n' em si videl večinoma kulturne delavce in tako občinstvo, ki se zanima za dogodke v umetnostnem svetu. Zastor se je dvignil. Prvo dejanje je režiser Šest izpremenil v prolog in mu je črtal kakih petsto verzov. Presledek med prvim in drugim dejanjem je naznačila enominutna pavza s temo. Potem je sledil drugi akt, in po drugem tretji.

Tri prva dejanja so končala brez posebnega navdušenja. Čutilo se je, da so premrtva za oder. Kljub mnogim vajam, kljub scenični opremi se poslušalci niso mogli ogreti. Tradicionalne pohvale s ploskanjem seveda ni nedostajalo. Župančič je prišel na oder, kamor so mu prinesli vence in šopke ter se kratko zahvalil navzočim.

Četrto dejanje je rešilo dramo. Pokazalo se je, da je zelo močno in tudi dramatično razgibano. Igra na odru in za odrom (kolo) sta ves čas držali gledalce v napetosti, gospodar položaja pa je bil grof Herman Celjski, katerega je predstavljal igralec Levar. S svojim glasovnim organom je storil mnogo, brez česar bi bila ostala «Veronika» oskubljen angelček, da se poslužim Župančičevih besed iz tragedije. Po četrtem dejanju je bila daljša pavza, med katero so dolgo trajale ovacije pesniku in igralcem. Peto dejanje pa je zopet padlo in je bilo razen prizora med Hermanom in Pravdačem zelo slabo.

Zmaga «Veronike» na odru torej ni popolna. Stvar se lepše bere kakor vidi in sliši. V tem je ocena in tragedija te Župančičeve tragedije. Pesnik napoveduje sedaj «Friderika Celjskega» in «Ulrika» ter končo slovensko svetnico sv. Hemo. S. K.

Dr. Josip Valjavec, Slovensko-italijanski slovar. Italijansko-slovenski del dr. Valjavčevega slovarja, ki je izšel pred desetimi leti in kakor slišimo, izide kmalu v drugi izdaji, je našel pri ocenjevalcih zelo laskavo pohvalo. Enako pohvalo zasluži slovensko-italijanski del, ki je pravkar izšel. Slovar, ki obsega 404 strani in krogi 50 tisoč besed z bogato frazeologijo in imenikom krstnih in zemljepisnih imen, je delo, ki je zahtevalo mnogo truda. Pisatelj si ni mogel pomagati z drugimi deli, zakaj, doslej, je izšlo le par kratkih, neznatnih slovarčkov, ki nikakor niso ustrezali vsakdanjim potrebam. To vrzel je izpolnil dr. Valjavec s svojim slovarjem. V njem je zbral vse, kar je potrebno v vsakdanjem življenju.

Da je olajšal rabo slovarja, kakor slovenske, tako tudi laške besede zaznamoval z naglasom, laške nepravilne glagole s križcem, različne pomene s podpičjem i. t. d.

Tisk je jasen, oblika priročna. Slovar je vreden vsega priznanja in bo prav dobro služil dijakom, trgovcem, uradnikom in sploh vsem, ki potrebujejo laški jezik.

Cena je Lir 22.— Dobi se v Katoliški knjigarni v Gorici, ul. Carducci št. 2.

Utva: Kraguljški. Izšla je druga pomnožena izdaja, z ilustracijami Ksenije. Natisnila in založila Zvezna knjigarna v Ljubljani.

